

Mia Dreese

Matthias Ziegler: “Er is nog zoveel te ontdekken”

Een van de gastspelers tijdens de derde conventie van de British Flute Society was de Zwitserse fluitist Matthias Ziegler. In het komende voorjaar komt hij naar Nederland voor een concert. Een goede aanleiding voor een gesprek met deze onconventionele musicus.

“Ik heb altijd fluit gespeeld. Op de kleuterschool in mijn geboortestad Zürich leerde ik al blokfluit spelen, en ongeveer vanaf mijn tiende jaar fluit. Vanaf 15, 16 jaar ging ik er allerlei andere instrumenten bij spelen, drums, gitaar, saxofoon, en maakte ik kennis met geïmproviseerde muziek. Ik hoorde andere mensen, en vrienden speelden gitaar, en we luisterden naar een heleboel muziek. Met saxofoon raakte ik meer betrokken in jazzmuziek, ik ging in een bigband en een jazzcombo spelen. We speelden bebop en hardbop. Toen, op mijn 19e ging ik architectuur studeren, iets heel anders. Maar na drie jaar studie, ondertussen nog steeds fluit en saxofoon spelend, moest ik een beslissing nemen, en dat werd toch muziek. Ik ging fluit studeren aan het conservatorium van Wintertur bij Conrad Klemm. Daarna een half jaar bij Geoffrey Gilbert in Amerika, en vervolgens bij William Bennett in Freiburg, waar ik solo-examen deed. Ik had daar al een baan bij het Kamerorkest Zürich – die heb ik nog steeds, ik heb nooit een scheiding aangebracht tussen mijn studie en professioneel werk. Lesgeven, in het orkest spelen, concerten geven en tegelijkertijd studeren.

Toen belde Andreas Vollenweider, de harpser, me op. Ik kende hem al omdat hij van dezelfde fluitleraar leshad als ik (hij had een hekel aan de fluit trouwens.) Hij was een grote tournee aan het voorbereiden en wilde voor een jaar een blazer bij zijn band hebben. Ik vond het een leuk contrast, na het solo-examen als klassieke musicus eens een jaartje popmuziek spelen, waarom niet. Eerst namen we een CD op, en van augustus tot februari het jaar daarop speelden we in Amerika, Europa, Australië en Japan. Het was een hele leuke tijd.

Maar toen wilde ik wat meer voor mijzelf gaan doen. Dat was ongeveer tien jaar geleden, in 1989. Ik begon het basfluitspelen meer te ontwikkelen. Ik bespeelde die al in de band van Andreas, maar het drong tot me door dat het mogelijk was om met de hele goede technici die we hadden ook op het podium de basfluit goed te versterken. Toen hoorde ik een concert van iemand die didgeridoo speelde, met een microfoon in de buis. Nog diezelfde avond stopte ik thuis een microfoon in mijn fluit. Het kostte me een zomer om de eerste geluiden goed te krijgen, het is

Matthias Ziegler

heel intens werk. Langzamerhand ontwikkelde ik me, ook op contrabasfluit. Ik begon fluiten te veranderen, maakte er gaten in om de microfoons in te doen, iedere keer dat ik een fluit in mijn handen had vond ik weer een nieuw geluid, er zit een geweldige kracht in, je vindt steeds weer iets nieuws. Ook in de andere fluiten stopte ik microfoons, in de gewone fluit, en Eva's altfluit (*Eva Kingma, red.*), en ik maakte membranen op het kopstuk van de fluit, die nu Matusi-fluit heet. (*De membranen zijn gemaakt van een trillend materiaal dat over een hoger dan de klankgaten geboord gat wordt gespannen, ongeveer op de manier waarop dat ook bij Japanse fluiten gebeurt. Het bijzondere is dat dit extra gat kan worden afgesloten met een klep, waardoor Ziegler kan kiezen of hij dat effect wil gebruiken, red.*) Ook op de contrabasfluit werken ze goed. De volgende fluit was de kwarttoonfluit, ook weer heel fascinerend, het Brannen-Kingma systeem. Dat opende heel wat speelmogelijkheden. Ik kende Eva al langer, ik heb bijvoorbeeld verschillende keren bij presentaties van haar fluiten tijdens Flute Conventions gespeeld. Het is net als het leren van een nieuw instrument, ik ontdekte een orkest binnen in de fluit. Er is een technisch niveau dat je moet leren beheersen, zoals het veranderen van het volume van de microfoons en de andere electronica. Ik gebruik alleen weergalm (de kunstmatige weerkaatsing van het geluid), maar geen synthesizerklanken, alleen de natuurlijke klanken zoals ze uit de fluit komen. Benjamin Yusupov, een componist uit Tadjikistan, heeft een fluitconcert voor mij geschreven, en Mark Dresser uit New York schrijft ook. En ik componeer zelf ook muziek voor het theater, voor de radio en voor films. Ik heb bijvoorbeeld de muziek gemaakt bij verhaaltjes voor kinderen op cassette.

Ik doe van alles op het moment. Ik coach mensen en geef cursussen, waar ik probeer moderne technieken en improvisatie te combineren. Fluitisten moeten die technieken niet uit het boekje leren, maar er ook een feeling voor krijgen, zoals dat ook gebeurt met gewoon fluitspelen. Door te improviseren zie je vanzelf wat werkt en wat niet. Met een band speel je weer anders dan in je eentje. De komende tijd heb ik een aantal concerten met het Mark Dresser Trio, piano, bas (hij is de bassist) en fluiten, een jazztrio. We kunnen alle drie in een heel abstracte geluidenwereld werken, maar ook met gewone concrete klanken – ze hebben zo'n beetje dezelfde guru als ik. Zo voel ik dat, we drukken op een knop en gaan naar die wereld of spelen gewone, tijdgebonden muziek. In Nederland hebben we afgelopen jaar een paar concerten gegeven, en ik kom binnenkort ook weer (*zie de Concertagenda 12 maart, red.*)

Deze manier van spelen kan nog veel verder ontwikkeld worden, het is een 'never ending story', dat is het leuke eraan, het stimuleert je creativiteit. Terwijl ik bezig ben met de basfluit hoor ik zoveel geluiden, ik luister zo zorgvuldig, dat het ook bruik-

baar wordt in andere muziek. Als ik nu bijvoorbeeld het trio van Debussy met harp en altviool of een Bach-sonate speel, voel ik me veel vrijer, ik heb met zoveel geluiden in mijn fluit geëxperimenteerd, dat ik niet langer accepteer dat er zomaar geluid uitkomt. Ik blijf mezelf steeds vragen stellen, daardoor verveelt fluitspelen me nooit. Dan bedenk ik weer wat in de bouw van bijvoorbeeld de kwarttoonfluit en ga naar Eva om te vragen of zij dat kan maken, of zij boort ergens een gat en ik vraag me af wat ik ermee kan. Op die manier beïnvloeden we elkaar, dat is een heel inspirerend proces. Dat is iets wat ik van architectuur heb geleerd: hoe kom je van een idee naar een kant en klaar project, en op welk moment in het ontwikkelen van het idee maak je welke beslissing. Want als je de verkeerde beslissing neemt, kom je niet uit waar je wilt. Maar neem je de goede beslissing, dan kun je alles verder ontwikkelen. Dus als de basis van het idee goed is, gaat het veel gemakkelijker. Het is net als het bouwen van een huis, het opzetten van de structuur moet goed zijn. En je bent natuurlijk niet 24 uur per dag creatief, je moet jezelf goed kennen om te weten hoe je er mee om moet gaan. De ideeën komen en gaan, je moet een techniek vinden om te componeren, om die ideeën op te slaan, veel is verloren gegaan omdat er dan teveel tegelijk gebeurde. Het helpt me dat ik ook een klassieke fluitist ben, het geeft een soort balans. Je weet wat het niveau van fluitspelen is in klassieke muziek, en dat wil je in nieuwe muziek ook hebben. Ik geef improvisatielessen aan het conservatorium van Zürich en werk daar met allerlei gemengde ensembles. Zij zijn net zover als ik toen was, en ik heb het gevoel dat ik ze wat 'input' moet geven op improvisatiegebied, zodat ze met hun klassieke opleiding er wat mee kunnen doen als ze van school komen. Tegenwoordig is het niet meer zo zeker wat je dan gaat doen, dus ze moeten heel erg open kunnen staan voor andere manieren van spelen. In klassieke muziek ligt de nadruk vooral op de harmonie en melodie, terwijl de jazzkant juist het ritme benadrukt. Daarom werk ik ook voor mezelf veel met polyritmiek, drie tegen vier, tegen vijf. Dat is echt interessant. Als ik in een cadens van een Mozart-concert het ritme niet goed heb uitgewerkt, luistert het publiek niet rustig. Als je op die manier naar het ritme van muziek van Mozart kijkt, wordt je spel veel beter. Het is wel 'in tempo' spelen, 'ma rubato'. Er is een verschil of je iets in vieren telt of in tweeën, en hij wisselt dat af. Je kunt niet zomaar op één manier een heel deel spelen, dan gebeurt er niets. Het heeft een tijdje geduurd voor ik erachter was, mijn vroegere buurman André Jaunet had het daar ook altijd over, maar ik vind nu dat zelfs barokmuziek ervan opknapt als je meer naar de ritmische kant kijkt. Ik kom dan wel van de andere kant, maar wie weet geef ik nog eens een cursus met muziek van Mozart!"

